

FILOZOFIJA S DJECOM

Bruno Ćurko

Izuzetno mi je zadovoljstvo što čitateljima *Metodičkih ogleda* mogu predstaviti tematski blok o filozofiji s djecom. Kada sam pripremao ovaj temat ni na kraj pameti mi nije bilo da ću najveću dilemu imati oko samog njegova naslova. Dilema je vrlo jednostavna – »Filozofija za djecu« (P4C) ili »Filozofija s djecom« (PWC). Oba naziva, a možda i još pokoji, dio su onoga što možemo svrstati pod filozofiju kojoj je glavni cilj kod djece i mladih potaknuti kritičko mišljenje. »Filozofija za djecu (P4C) nije se naprosto pojavila niotkuda. Izgrađena je na učenjima Johna Deweyja (1859.–1952.) i ruskog psihologa Lava Vygotskog (1896.–1934.) koji je istaknuo potrebu učenja za mišljenje, a ne samo za memoriranje. Nije dovoljno da djeca samo zapamte ono što je rečeno: ona moraju ispitati i analizirati taj materijal. Baš kao što djeca razmišljaju o tome što uče o svijetu preko svojih osjetila, tako bi trebala promišljati o onome što uče u školi. Pamćenje je vještina koja je na relativno niskom nivou razmišljanja; djeca moraju biti podučavana konceptualno-formativno, prosuđivanju, zaključivanju itd.«¹ Matthew Lipman (1922.–2010.) je u radu sa studentima primijetio kako su oni ograničeni u kritičkom promišljanju i prosuđivanju, a smatrao je kako je kasno za kvalitetno poboljšanje tih njihovih sposobnosti. Shvativši da bi uvježbavanje kritičkoga mišljenja i prosuđivanja trebalo započeti u ranijoj dječjoj dobi, Lipman je napustio Sveučilište u Columbiju i osnovao Institut za unapređenje filozofije za djecu pri Državnom sveučilištu Montclair.² Danas ovaj Institut ima pridružene centre u četrdeset i šest zemalja svijeta.³ Lipmanova ideja je u ovih četrdesetak godina uhvatila maha u gotovo svakom kutku svijeta. Dosljedni i manje dosljedni nastavljači originalne Lipmanove ideje, tzv. lipmanovci, ono što rade

¹ Lipmanov intervju za Norveški centar za filozofiju s djecom i mladeži dostupan je na <http://www.buf.no/en/read/txt/?page=sn-lip>.

² Više o Institutu za unapređenje filozofije za djecu na: <http://cehs.montclair.edu/academic/iapc/>.

³ Više o pridruženim centrima Instituta vidi na: <http://cehs.montclair.edu/academic/iapc/world.shtml>.

nazivaju »Filozofija za djecu«. Kako je taj pokret rastao, tako su se javljali, što je sasvim prirodno, novi pravci u »Filozofiji ‘za’ djecu« koji razvijaju nove metode, edukativne materijale i alate. U prvom članku ovoga temata Šimenc instruktivno navodi: »izraz ‘filozofija s djecom’ upotrebljavam za cjelokupan pokret kojega je pokrenula Lipmanova velika inovacija, dok za Lipmanov kurikulum, koji se sastoji od niza romana za djecu, priručnika za učitelje i prateće teorijske refleksije, koristim izraz ‘filozofija za djecu’«. Postoje još neki nazivi, ali svi skupa se odnose na isto – na živu dijalošku filozofiju, zasnovanu na formalnoj i neformalnoj logici, prilagođenoj djeci. Na kraju, naslov ovoga temata je »Filozofija s djecom« u smislu u kojem taj izraz koristi Karin Murriss, a prenosi Marjan Šimenc, i tu bi spadale sve struje koje postoje, a povezuju pojmove *filozofija – kritičko mišljenje – djeca*.

Idealan tekst za uvod u ovaj blok jest tekst Marjana Šimenca »Dijalog u filozofiji s djecom i razvoj filozofije za djecu« koji daje prikaz razvoja filozofije za djecu, govori o kompleksnosti filozofije za djecu, ali i upozorava na konkretne moguće greške koje se mogu dogoditi u ovoj dijaloškoj praksi. Članak Marine Katanić »Koncept budućnosti i misaoni pokusi. U kojoj se mjeri može i treba programirati stvarnost?« iznosi kompleksnu temu o misaonim pokusima (igrama) i mogućnosti programiranja stvarnosti. Zanimljivo je kako autorica misaoni pokus kao metodu u filozofiranju s djecom vidi kao kritičku distancu spram trendova vremena i kao korak bliže k održivom razvoju. Ivana Kragić i Bruno Ćurko u članku »Tko se boji korupcije još?« opisuju originalni projekt i rezultate toga projekta u kojemu su pokušali djeci osvijestiti štetnost korupcije i to pomoću jedne od originalnih metoda koja se može svrstati u metode filozofije s djecom. Članak »Aikido za djecu: smisao kreativnog podučavanja koordinacije uma i tijela« Vesne i Nenada Vertovške donosi zanimljiv prikaz u kojem se dokazuje kako Aikido kod djece i mladih razvija jasno i kritičko mišljenje, sposobnost za rješavanje problema, jača introspekciju, komunikacijske vještine i potiče timski rad u zajednici, pa je u tom smislu umijeće i vještina za 21. stoljeće. S ovim zaključkom dokazuju da se i u istočnjačkim vještinama i filozofijama može pronaći ono što možemo globalno podvesti pod filozofiju s djecom, ali ne i u filozofiju za djecu. Članak kolege Miloša Jeremića »‘Filozofija s djecom’ i motiviranje djece na učenje« povezuje uvijek aktualni problem motiviranja učenika na učenje i filozofiju s djecom. Slijedi članak Tine Marasović »Upotreba metode Sokratovih krugova u nastavi« koji opisuje zanimljivu metodu čiji inicijator je filozof

i pedagog Mortimer Adler. Sedmi i posljednji članak u bloku, članak Zorana Kojčića »Upotreba mobilnih tehnologija u nastavi« zanimljiv je prikaz kako suvremenu tehnologiju, koja je bliža učenicima negoli nastavnicima, možemo upotrijebiti u nastavi književnosti, filozofije i etike. Na samom kraju nalazi se vrlo kratki prikaz Comenius projekta ETHOS koji u sebi zasigurno sadržava elemente filozofije s djecom.

U svom najglasovitijem djelu *Demokracija i obrazovanje*, u poglavlju »Mišljenje u obrazovanju«, na samom početku Dewey naglašava: »... teorija ne opaža u dovoljnoj mjeri da je sve što škola mora ili bi morala uraditi za učenike, ukoliko je riječ o njihovom umu (ako po strani ostavimo posebne razvijene sposobnosti mišića), jest razvijati njihovu sposobnost mišljenja« (Dewey, 1926, 226). Cilj filozofije s djecom trebao bi biti upravo to – razvoj sposobnosti mišljenja, učenje za mišljenje, učenje za kvalitetno mišljenje, razvoj vlastitog mišljenja, razvoj kritičkog, pa i kreativnog mišljenja. Svi navedeni članci u ovome tematu i jesu usko vezani s navedenim.

Koristim priliku da zahvalim svim autorima i recenzentima koji su sudjelovali u ovome tematskome bloku, a najviše kolegici Ivani Zagorac, bez koje bi ovaj blok bio samo nerealizirana ideja. Hvala.